

FAKULTET FOR UTDANNINGSVITENSKAP

BACHELOROPPGAVE

Studieprogram: BBDBAC/BBLBAC

Høst 2022

Forfatter(e): Svanhild Helgeland

Kandidatnummer(e): 6009

Tittel: Friluftsliv med de yngste barna i barnehagen

Fag: Naturfag

Hovedbegreper i oppgaven : De yngste barna, friluftsliv, kroppslighet, voksenrollen, danning

Stavanger

4. januar 2023

Innholdsfortegnelse

SAMMENDRAG	3
FORORD	4
INNLEDNING	5-7
Bakgrunn.....	5
Stortingsmelding om friluftsliv.....	5
Aldersgruppe 0-3 år i barnehagen.....	5-6
Friluftsliv i barnehagen.....	6
Problemstilling og forskningsspørsmål.....	6
Begrepsavklaring.....	7
TEORI	8-10
Kroppslighet.....	8
Affordance.....	9
Voksenrollen og barnesyn.....	10
Naturen som sosialiseringsarena.....	10
METODE	11-15
Valg av metode.....	11
Valg av informanter.....	11
Fra samtale til intervju.....	12-13
Pålitelighet.....	13-15
Innhenting av teori.....	15
Forskningsetikk.....	15
FUNN	16-20
Friluftsliv for de yngste barna i barnehagen.....	16-18
Organisering av arbeidet med friluftsliv.....	18-19
Muligheter og utfordringer i arbeidet.....	19-20
DRØFTING	21-25
Friluftsliv for de yngste barna i barnehagen.....	21-23
Organisering av arbeidet med friluftsliv.....	23-25
Muligheter og utfordringer i arbeidet.....	25
AVSLUTNING	26
FORSLAG TIL VIDERE FORSKNING	27
LITTERATURLISTE	28-30
VEDLEGG	31-33
1. Intervjuguide.....	31-32
2. Dekningsgrad barn i barnehagen (sst.no).....	33

Sammendrag

I denne oppgaven har jeg sett på den pedagogiske lederen sine betraktninger om hva friluftsliv for de yngste barna i barnehagen innebærer, og hvilke muligheter og utfordringer de ser i forbindelse med dette arbeidet. For å belyse problemstillingen har jeg intervjuet fire pedagogiske ledere fra fire ulike barnehager. Informantene har totalt 5-17 års erfaring i barnehagen, hvor hovedtyngden av erfaringen er sammen med de yngste barna på småbarnsavdeling, alderen 0-3 år.

I drøfting av funn har jeg benyttet meg hovedsaklig av Maurice Merleau-Ponty sin teori om *kroppslighet*, Eva Johansson sin teori om *barnesyn* og James J. Gibson sin teori om *affordance*.

Hovedfunn er at friluftsliv karakteriseres som positivt og viktig for de yngste barna, da det stimulerer fantasi, kreativitet og motorisk utvikling – og at voksenrollen er avgjørende for det friluftslivet barna blir introdusert for på bakgrunn av virkelighetsoppfatninger, interesser og organisering av arbeidet. Friluftslivet oppleves av informantene som en god arena for arbeidet med danning blant de yngste barna i barnehagen. Det er stort sett enighet om hva friluftslivet kan gi av muligheter til barna, men det kommer fram forskjeller i hvordan dette organiseres for de yngste barna – da særlig ettåringene. I en av barnehagene er ikke ettåringene på tur utenfor barnehagens område før på våren.

Forord

Først og fremst vil jeg si tusen takk til alle informantene. Jeg setter stor pris på at dere delte både tid og svar med meg, og at jeg på denne måten har fått benytte meg av deres verdifulle erfaring i min bacheloroppgave.

Tusen takk til min veileder Kristin Grøsvik for gode råd og innspill og tips om relevant litteratur. Rett før jul ville jeg gi meg og heller levere oppgave til neste skoleår igjen, men med motiverende ord på siste veiledning, så jeg lys i enden og satte i gang på siste innsjutt. I tillegg kom Neegaard & Krempig (2022) som en boost og en forsikring om at jeg har valgt riktig tema. Det var som om de samlet alle tankene mine i en bok.

Og ikke minst – tusen takk for tålmodigheten til mine kjære hjemme, alle involverte barnevakter og gode samtalepartnere. Jeg hadde ikke levert uten dere.

Det er kanskje “bare” en bacheloroppgave som i all hovedsak handler om øving i akademisk skriving mer enn å fokusere på det som kommer fram i studien, men det har allikevel vært en reise for meg. Jeg brenner for friluftsliv i barnehagen – da særlig måten det organiseres for de yngste i barnehagen – og ønsker derfor å rette søkelyset på noe jeg ser på som et veldig viktig tema i barnehagen og å få noe utav oppgaven, samt kunne dele den med andre.

Jeg skulle ønske jeg kunne skrive til alle involverte at dere slipper å høre mer om denne oppgaven framover, men til mine nærmeste må jeg nok si – *dessverre?* – at dere må leve med mitt engasjement for dette tema til evig tid.

Torsdag 29. desember 2022

Innledning

Bakgrunn

Som ansatt i barnehagen har jeg selv erfart hvordan ulike interesser og bakgrunner i personalgruppa kan påvirke det pedagogiske arbeidet med barna. Da blir det ekstra spennende med en rammeplan som gir oss overordnede føringer og retningslinjer med muligheter for tolkning. I tillegg brenner jeg for natur- og friluftsliv og for at barna i barnehagen skal få et mangfold av opplevelser ute i naturen, slik også rammeplanen sier barnehagen har et ansvar for (kunnskapsdepartementet, 2017, side 52). Særlig inspirerende er det å oppdage naturen sammen med de yngste barna i barnehagen, som ikke har et ferdig utviklet språk og uttrykke seg med, og som ser verden med et nytt og åpent blikk. Kaarby & Tandberg (2019) er opptatt av utetiden og lurer på hva de yngste barna gjør når de er ute, mens jeg ønsker å gå inn på hvilke tanker den pedagogiske lederen har for hva utetid – her definert som friluftsliv – innebærer for de yngste barna.

Stortingsmeldingen om friluftsliv

Stortingsmeldingen om friluftsliv viser i sin innledning til Mikkjel Fønhus (1894-1973) – *Helse, rikdom og glede rommes i dette ene ordet: Friluftsliv*. Ut i fra dette lille sitatet alene ser vi at det kan finnes mange gode grunner til å belyse friluftsliv som tema i barnehagen. Blant annet kan samfunnsutviklingen med økt digitalisering tenkes å bidra til mindre tid ute i naturen, og en bivirkning kan være økt inaktivitet, mens kulturelt mangfold kan føre til ulike forståelser for barn, utetid og aktivitetene som foregår der (Meld. St. 18, 2015-2016).

Aldersgruppen 0-3 år i barnehagen

I følge Kaarby & Tandberg har andelen ett- og toåringer i barnehagen i tillegg økt fra 40 % i 2000 til 87% i 2021 (Kaarby & Tandberg, 2019; Bjørkli, 2018; [ssb.no](https://www.ssb.no), 2022). Den økte andelen småbarn i barnehagene viser viktigheten av å rette søkelyset på denne alders-

gruppa. I tillegg tilbringer de mange timer i barnehagen. I følge Statistisk sentralbyrå sin tabell om dekningsgrad etter alder ser vi at barn starter i barnehagen allerede før de fyller 1 år, og at 2504 av et totalt antall barn på 2608 – 0 år – tilbringer 41 timer eller mer i barnehagen i løpet av uka (ssb.no). Tabellen viser at timene tilbrakt i barnehagen forholder seg jevnt med alderen opp til 3 år, og at derfor største andelen av barn 0-3 år tilbringer 41 timer eller mer i løpet av uka i barnehagen (ssb.no). Dette er med å peke på det store ansvaret barnehagen for de ytste barna i barnehagen sitt liv.

Friluftsliv i barnehagen

I følge *rammeplanen og stortingsmeldingen om friluftsliv* har barnehagen et ansvar for å gi barna gode opplevelser med friluftsliv og legge til rette for erfaringer og vaner, slik at de skal kunne benytte seg av natur- og friluftsliv senere i livet – både for egen helse og livskvalitet, men også for å kunne ivareta naturen med hensyn til bærekraft (kunnskapsdepartementet, 2017; Meld. St. 18, 2015-2016).

Problemstilling

På bakgrunn av dette vil jeg se på den pedagogiske lederen sin forståelse for hva friluftsliv i barnehagen innebærer for de yngste barna i barnehagen, og problemstillingen er som følger:

Hvilke tanker og refleksjoner har den pedagogiske lederen rundt friluftsliv med de yngste barna i barnehagen?

Forskningsspørsmål

Hvordan kan friluftsliv med de yngste barna i barnehagen se ut i praksis?

Hvordan jobbes det med friluftsliv blant de yngste barna i barnehagen?

Hvilke muligheter og utfordringer finnes i arbeidet med friluftsliv blant de yngste barna i barnehagen?

Begrepsavklaring

Friluftsliv

Friluftsliv blir her definert som noe som gir påfyll og ro – en pause fra den travle hverdagen. Det handler først og fremst om å være ute – i all enkelhet – når det gjelder de yngste barna i barnehagen.

De yngste barna

I denne sammenheng er de yngste barna i barnehagen definert de barna som går på småbarnsavdeling i barnehagen, og alderen på disse barna er 0-3 år.

Voksenrollen

Voksenrollen i denne sammenhengen gjelder alle som arbeider i barnehage, men det er barnehagelærere og førskolelærere i stilling som pedagogisk leder sine perspektiver som løftes fram i denne teksten.

Danning

I denne sammenheng defineres danning som å utvikle seg gjennom møter med livet. Det foregår i alle situasjoner i barnehagen, men i dette tilfellet handler det om møtene med friluftsliv i felleskap med barn og voksne. Dialogen mellom voksen og barn om opplevelsene skjer – både før, underveis og i etterkant – er i fokus.

Teori

I dette kapitlet presenterer jeg teorien som er valgt for å belyse de pedagogiske lederne sine tanker om barnehagens arbeid med friluftsliv med de yngste barna i barnehagen med bakgrunn av lite forskning på de yngste barna og friluftsliv.

Kroppslighet

Myrstad & Sverdrup (2019, side 2) beskriver 2-3 åringers vandring og kroppslige bevegelse som utgangspunkt for barns læringsprosesser. De yngste barna har ikke et ferdigutviklet verbalspråk, og må derfor bruke kroppen i sin kommunikasjon – de rapporterer ut i verden ved å *gjøre* (Haugen, Løkken & Röthle, 2013, side 14). Dette kan knyttes til den franske filosofen Maurice Merleau-Ponty (1908-1961) sin teori om kroppslighet (Merleau-Ponty, 1994).

I følge Haugen et.al (2013) finner vi Maurice Merleau-Ponty sin teori innen *persepsjonens fenomenologi*, hvor han beskriver mennesket som en hel kropp hvor tanker og ord er rotfestet (side 14). Den levde menneskekroppen – kroppssubjektet – inneholder en helhet av tanker, følelser, sanser, motorikk og fysiologi (Haugen et. al. 2013, side 18). Det må derfor tas i betraktning at alt dette er tilstede i en hver situasjon mennesket befinner seg i, og er med på å skape den erfaringen som finner sted – *kroppen er uløselig forbundet med verden og aktiv i den* – (Haugen, et. al. 2013, side 14; Merleau-Ponty, 1994, side 6).

Haugen et al. (2013) knytter også denne måten å *være* i livet på til danning. Danning forklares som en kontinuerlig prosess, sett i motsetning til utdanning som har en begynnelse og slutt (Haugen et al. 2013, side 15). I følge Haugen et al. (2013) handler danning om det levde livet og hva vi som mennesker tar med oss fra det. Det rommer utvikling, læring, omsorg, oppdragelse og sosialisering – på samme tid som det rommer mer enn dette (Haugen et al. 2013, side 16). Myrstad & Sverdrup (2019) refererer til barnet som vegfarer.

Affordance

Innenfor *persepsjonspsykologi* finner vi også James J. Gibson. Hans teori – *affordance* – forklarer hvordan våre tidligere erfaringer og opplevelser er med å forme hvilke muligheter som ligger i det vi ser rundt oss. Forståelsen ligger i de øynene som er koblet til hjernen (Gibson, 2014).

Gibson sin teori om *affordance* går ut i fra at tingenes tilstand må oppfattes på egenhånd, det er ikke nok å bli fortalt hva det betyr, forklart i sitatet nedenfor:

If the affordances of a thing are perceived correctly, we say that it looks like what it is. But we must, of course, learn to see what things really are – for example, that the innocent-looking leaf is really a nettle (...) (Gibson, 2014, side 134).

Sanderud & Gurholt (2014, side 15) beskriver *affordance* med naturelementer som fungerer som invitasjoner til barna og som leker med barna. Bekken endrer strømning når barnet trår uti, og bjørka forsøker “å riste av seg” barnet, før treet reiser seg igjen (Sanderud & Gurholt 2014, side 15).

Barnesyn og voksenrollen

Johansson (2013) viser til hvordan den voksne kommuniserer og forholder seg til barnet etter hvilke briller hen tar på seg – det hun kaller for barnesyn; *barn som medmenneske, den voksne vet best og barn som irrasjonelle* (side 56-75). Måten den pedagogiske lederen handler på i samspill med barna baserer seg på egne antagelser og forståelser om verden og hvordan den fungerer (Johansson, 2013, side 57). Den voksne vil i sitt arbeid i barnehagen benytte hovedsaklig en av disse tilnærmingene i sine møter med barna i barnehagen (Johansson, 2013, side 57).

Å se på *barnet som et medmenneske* handler om å møte barnet som et fullverdig individ, det dreier seg om et syn som er preget av moderne spedbarnspsykologi og relasjonspsykologi (Glaser, 2014, side 27). Å se barnet som et subjekt, slik Bae (2009) beskriver det. Hun

viser til hvordan nye endringer i synet på barn forklarer barnet som meningsskapende fra fødselen av (Bae, 2009, side 19; jfr. Stern 1985/2003, Smith og Ulvund 1999). Ved å se barnet på denne måten fungerer den voksne som støttende stillas slik Jerome Bruner beskriver det, den voksne kan hjelpe barna med et blikk eller en hjelpende hånd, akkurat nok i den gitte situasjonen for barnet til å mestre selv (Johansson, 2013). *Den voksne vet best* går ut i fra et ovenfra-ned perspektiv der det er den voksne sine forståelser for hva som er barnets beste som blir gjeldene (Johansson, 2013, side 66).

Å se barn som irrasjonelle går ut på at de voksne ikke ser noe hensikt i det barnet foretar seg og derfor prøver å begrense barnas oppførsel (Johansson, 2013, side).

I følge Neegaard & Krempig (2022) dannes barn i gode samspill med nærværende og engasjerte voksne, som gir rom for frihet og tilrettelegger for opplevelse og mestring. Også gester, ansiktsuttrykk, kroppsholdninger, ord og følelsesuttrykk er en del av kommunikasjonen i følge Johansson (2013, side 124). Flere studier viser i følge Johansson (2013) at samtaler i barnehagen er preget av den voksnes dominans med lite rom for barnet (side 125).

Naturen som sosialiseringsarena

Nilsen (2006) forklarer sosialisering som barn og voksne i en stadig prosess av kulturell produksjon. I naturen kan det spontane møte med dyr og naturfenomener skape grunnlag for en pedagogisk ramme på stedet og det skapes på denne måten en læringssituasjon ut fra den aktuelle felles erfaringen blant barn og voksen (Nilsen, 2006). Fasting er opptatt av hvordan kontraster som følge av vær er med på å bidra til verdifulle kroppslig erfaringer for barna (Fasting, 2013; Merleau-Ponty, 1994; Haugen et al., 2013).

Metode

Valg av metode

Jeg har valgt intervju som metode – mer konkret det Dalland (2020) kaller for det kvalitative forskningsintervjuet (side 67). Problemstillingen min tar utgangspunkt i den pedagogiske lederen sine betraktninger rundt de yngste barna og friluftsliv, og hensikten med kvalitativ metode er i følge Dalland (2020) å fange opp meninger og opplevelser. I tillegg til intervju kunne jeg valgt å gjøre observasjoner og i følge Dalland (2020) observert det som skjer i praksis, og ikke bare det som sies. På den måten kunne jeg fått konkrete eksempler på de pedagogiske lederne sine beskrivelser, men på grunn av endring fra teoretisk til empirisk oppgave sent i prosessen måtte tiden prioriteres på informasjonen som kom fram i intervjuene.

Jeg ønsket å prate med informantene hver for seg i motsetning til et gruppeintervju. Fordelen med gruppeintervju kan være at informantene hjelper hverandre i gang og fyller hverandre ut underveis og gir mer informasjon enn hva de kommer på i et intervju alene (Dalland, 2020). Jeg ønsket derimot ikke at de skulle ha mulighet til å påvirke hverandre i fare for at alle nikket og var enige. Valg av en-til-en-intervju er gjort for få fram hver enkelt sine tanker uten å risikere at de endrer mening eller unngår å si noe fordi det er andre tilstede.

Valg av informanter

Jeg ønsket et så bredt utvalg av informanter som mulig, i den grad det lar seg gjøre med et utvalg på fire informanter og med tanke på oppgavens omfang, og på bakgrunn av dette har jeg brukt et strategisk utvalg av informanter i følge Dalland (2020, side 79). Jeg var til en viss grad kjent med informantene sine tilknytninger til natur- og friluftsliv privat og delvis i barnehage, men alle informantene kommer fra det jeg velger å kalle ordinære barnehager. Barnehagene har ingen faglige fokus som framheves. En av barnehagene har derimot utvidet formålsparagraf i religiøs retning, noe jeg ikke ser på som signifikant

betydningsfullt ovenfor det tema som undersøkes. Ingen av informantene jobber i samme barnehage.

Natur- og friluftsbarnhager er valgt bort på bakgrunn av antakelsen om at de allerede jobber strukturert med friluftsliv og derfor har en eksisterende bevissthet rundt tema og at det allerede finnes mange refleksjoner rundt dette i personalgruppa. I en annen problemstilling kunne det vært aktuelt å ha med en natur- og friluftsbarnhage for eksempel for å se på mangfoldet av barnhager og undersøke om de barnhagene som fokuserer på natur- og friluftsliv skiller seg ut på noen måte ovenfor andre barnhager, slik Sando & Lysklett (2012) gjør når de sammenligner ordinære barnhager med naturbarnhager og ser på tilbudet de yngste barna får med utetid på vinteren.

Jeg spurte informantene skriftlig og direkte gjennom egne bekjentskap. Jeg opplevde alle informantene som positive, med ønske om å bidra. En femte informant ble også spurt og svarte ja, men kunne dessverre ikke delta allikevel av hensyn til tid og familiesituasjon. Det er fint å se – for meg viser det at det er trygt å si nei og det kan vitne om fravær av press om å delta. Å henvende seg direkte til informantene på denne måten kan sies å være noe uformell, noe som i følge Dalland (2020, side 81) er mulig når det er fagfolk innenfor eget fagfelt som kontaktes.

Hver informant er utdannet førskolelærer eller barnhagelærer, og i tillegg finnes utdanning innen spesialpedagogikk blant informantene. Alle har erfaring med alle aldersgrupper i barnhagen, men hovedtyngden av erfaring er med de yngste barna. Samlet erfaring i barnhage totalt – innenfor roller som vikar, barne- og ungdomsarbeider og pedagogiske ledere – spenner seg fra 5-17 år og antall år i stilling som pedagogisk leder spenner seg fra 1-13 år.

Fra samtale til intervju

Jeg har ikke lang erfaring med intervju, men den lille erfaringen jeg har gjennom praksisperioder har gjort meg bevisst på hvor krevende det kan være – særlig nå jeg alene skal stille spørsmål, notere og føre

en samtale på samme tid. Jeg sa derfor til informantene på forhånd at kroppsspråket mitt mest sannsynlig kunne oppleves som fraværende underveis i samtalen, fordi jeg konsentrerer meg om å notere ned mest mulig av den verdifulle informasjonen informantene kommer med underveis (Dalland, 2020, side 66). En av utfordringene var å ivareta informasjonen til informanten på en respektfull måte og samtidig holde fokus på problemstilling. Det handler om å finne balansen mellom å lytte og motta spontan informasjon – uavhengig av om det der og da oppleves som aktuelt for problemstillingen – og å bryte inn og styre samtalen tilbake til problemstilling/forskningsspørsmål. Jeg brukte intervjuguide underveis som et utgangspunkt for tema, så fikk informantene si det de hadde på hjerte utover det.

På bakgrunn av egen erfaring gjennom jobb i barnehage og praksiserfaringer fra studietiden min, gikk jeg ikke i dybden på hva stillingen deres som pedagogisk leder innebærer. Jeg startet derfor direkte på spørsmålene i intervjuguiden etter litt *smalltalk* om livet generelt og om tema som skulle tas opp (Dalland, 2020, side 80). Jeg satte av en time til intervjuene og informerte om dette på forhånd. Jeg startet intervjuene med en generell innledning/samtale om begrepet friluftsliv for å varme opp litt, men opplevde informantene som veldig klare og *på*. De var ivrige etter å fortelle, og mye av informasjonen kom spontant.

Pålitelighet

Utfordringen med å studere fenomener som et menneske er at jeg som et subjekt i verden kan ha en stor innvirkning på informasjonen som kommer fram (Mårtensson, Jensen, Söderström & Öhman (2011, side 26-27). Målet er å oppnå en så objektiv tilstand som mulig, men jeg er allikevel tilstede med min kropp og mine holdninger uansett hvor mye jeg prøver å ta avstand fra dette i den gitte situasjonen. Som intervjuer kan jeg ha stor innvirkning på vinklingen til intervjuet – påliteligheten i undersøkelsen påvirkes av dette og kan potensielt være en feilkilde (Dalland, 2020, side 58). Løsningen på dette blir *po-*

sisjonering i følge Mårtensson, Jensen, Söderström & Öhman (2011, side 27). Jeg er bevisst min påvirkning i rollen som intervjuer, som et menneske med mine forforståelser og hvordan dette legger føringer for de spørsmålene som stilles og tolkningen av de svarene jeg får. Innunder min forforståelse ligger mine verdier, og i følge Dalland (2020) vil det ikke være mulig å stille verdinøytral, men det viktigste her blir det å kunne være bevisst dette og hvordan forholde seg til det (side 61). I samfunnsvitenskapen er jeg en del av det som studeres – her gjennom jobben min i barnehage (Christoffersen & Johannesen, 2012, side 15-17). I tillegg kan min kjennskap til informantene fra før være med å påvirke deres svar og måten de legger fram informasjonen på. Informasjon kan ha gått tapt ved at jeg har vært alene om å skrive ned svar på samme tid som jeg førte intervjuet. Spørsmålene mine kan være uklare for informanten og min forforståelse – eller det Christoffersen & Johannesen (2012, side 15) kaller min “lille verden” – for tema kan legge føringer for hvordan jeg ordlegger meg, stiller spørsmål og tolker de svarene jeg får, slik også Dalland (2020) forklarer gjennom det han kaller kommunikasjonsprosessen (side 63).

Mine verdier ligger tett til friluft og uteliv med de yngste, og dette er et tema jeg brenner for. Jeg er derfor bevisst min rolle og mulighetene for å høre mest av det jeg er enig i. Underveis i prosessen har jeg derfor vært opptatt av å vise interesse for alt av informasjonen som kommer fram, og da kanskje særlig de svarene jeg ikke hadde forventet meg og som kanskje går i mot egen forforståelse og holdninger knyttet til tema. For å oppnå mest mulig pålitelighet har jeg forsøkt så godt jeg kunne underveis i intervjuet å skrive ordrett det informanten har sagt, samt beskrivelse av kroppsspråk der jeg fikk tid. En utfordring ligger allikevel, i følge Dalland (2020) i transkriberingen hvor jeg vekselvis skriver mellom det jeg husker og vektlegger som viktigst, og hva som faktisk ble sagt. All informasjonen som er gjengitt her er derfor basert på mine tolkninger og forståelser for det informantene har sagt, uavhengig av min presisering av dette i forkant av enkeltsetninger og sitater. Antall informanter og type studie har be-

tydning og det kan det kan diskuteres hvorvidt de resultatene som kommer fram her kan anses som valide (Dalland, 2020).

Innhenting av teori

I tillegg til empiri har jeg innhentet forskning på tema. Artikler og forskning som er brukt har jeg funnet hovedsaklig gjennom søk i [ori.a.no](https://www.ori.a.no) og [idunn.no](https://www.idunn.no). Noen av søkeordene jeg har brukt er de yngste barna, early childhood, toddler, infant, barnehage, kindergarten og vuggestuen i kombinasjon med friluftsliv, natur, utelek, nature, outside og out door play.

Forskningsetikk

Det er viktig å presentere empiri på en måte som ikke kan spores tilbake til informanten, slik at anonymiteten bevares (Dalland, 2020, side 172). Navn og kontaktinformasjon er ikke notert verken i oppgave eller for eget bruk, informantene har fått tilfeldige og nye navn og i sitater har jeg unnlatt å bruke dialekt. I tillegg har jeg valgt å beskrive informantenes erfaring og bakgrunn samlet, i motsetning til å liste denne informasjonen opp per fiktive navn. I denne oppgaven er det heller ikke blitt gitt noe form for sensitive opplysninger, slik Dalland (2020, side 172) beskriver det, og informantene i denne sammenhengen har uttalt seg hovedsaklig på et generelt grunnlag uten å gå i dybden på enkelthendelser som kan være utleverende for eventuelle involverte parter. Samtykket fra informantene er gitt skriftlig i det jeg stilte dem spørsmålet om å delta.

Funn

I dette kapitlet presenteres resultatene fra intervjuene. Informantene kom med mange interessante betraktninger rundt friluftsliv blant de yngste, og hadde det vært rom for et ubegrenset antall problemstillinger skulle jeg gjerne benyttet meg av alt. Informasjonen gjengitt her er begrenset med tanke på oppgavens størrelse og det som er relevant for valgt problemstilling og forskningsspørsmålene er brukt som et utgangspunkt.

Hvordan kan friluftsliv med de yngste barna i barnehagen se ut i praksis?

Hvordan jobber dere med friluftsliv blant de yngste barna i barnehagen?

Hvilke muligheter og utfordringer finnes i arbeidet med friluftsliv blant de yngste barna i barnehagen?

Friluftsliv for de yngste

I følge informantene innebærer friluftsliv for de yngste først og fremst å være ute i naturen eller på barnehagens uteområde. Å sitte i høyt gress, studere en løvetann, kaste kongler, hoppe i sølepytt, øve på å klatre på store steiner, gå en sti på ti meter, være ute og brenne bål er aktiviteter informantene knytter til friluftsliv med de yngste. Det blir sagt at det fleste barna liker seg ute, det er et sted for fellesskap, ro, mestring, rom for fantasi, nye erfaringer, mindre konflikter og danning.

Kristine, Agate og Turid svarer at friluftsliv kan foregå rett utenfor dørene i barnehagen og det kan være aktiviteter som å studere en løvetann og hoppe i sølepytter. Det kan også være å øve seg på å klatre på en stein og oppleve mestringen når de endelig når toppen etter tre uker med øving. Rolf mener derimot at uteområdet til barnehagen ikke kan kategoriseres som friluftsliv, fordi barna selv oppfatter dette området

som barnehagen. For han innebærer friluftsliv med de yngste å gå på tur utenfor barnehagens område, på steder med “urørt” natur – områder som ikke er bearbeida på andre måter enn at barn har lekt der før. I tillegg viser han til at barna ofte havner i sandkassen eller i huska på barnehagen sitt uteområdet, noe han ser på som lite stimulerende for barna når dette skjer ofte og over lang tid.

“Uteområdet i barnehagen er ikke friluftsliv, det er tilrettelagt”, sier Rolf. I følge Kristine har derimot barna ikke samme forforståelse som voksne, “da er det vår oppgave å lære dem det”, sier hun og mener at uteområdet i barnehagen kan benyttes i arbeidet med friluftsliv. “Ta det ned på deres premisser. Det handler først og fremst om å være ute”, sier Agate. “Tilstedeværelse”, bruker Turid i sin beskrivelse, og forklarer hvordan sanser spiller en stor rolle i de yngste barna sine møter med friluftsliv. “Høre lyder. Trær, fugler og insekter. De syns det er gøy. Det er så mye å lete etter. Erfare med hendene. Når det gjelder vær også, de får kjenne det på kroppen. Lukter. Det er alt.” I følge Turid er det “mye læring i å kjenne vinden i ansiktet”. Rolf viser til ivrige barn som for eksempel på høsten er “desperate etter å lete etter insekter” når de ser at det begynner å bli mindre av dem. “Barn lærer om sammenhenger i naturen” ifølge Rolf. Dette støttes av de andre informantene også. Kristine trekker også fram *bærekraft* i den forbindelsen. “Dette er et mål i arbeidet med friluftsliv”, i følge henne.

Selv om det er delte meninger om hvor friluftslivet finner sted for de yngste barna i barnehagen er det enighet blant informantene om at friluftslivet byr på uante muligheter til å bruke fantasi og å leke fritt, motorisk utvikling i ulendt terreng og å oppleve gode og mindre gode opplevelser i et felleskap. Naturmaterialene barna møter gjennom friluftsliv er åpne og udefinerte enn koda lekemateriell som husker og rutsjebaner og kan derfor tilbyr flere invitasjoner (Gibson, 2014).

I følge Turid trenger barna tid og rom – særlig i dagens samfunn som legger opp til en evig runddans av stimuli i form av fritidsaktiviteter og digitale medier fra barnehagealder. I følge henne er det derfor viktig å bruke en hel dag til å lande, og da gjerne helst utenfor barnehagens område, uten forstyrrelser. Dette skaper rom for gode samtaler som Turid kobler til danning. “Tut-og-kjør-samfunnet er altfor mye organisering. Barna blir overstimulert på mange måter”, i følge Turid. Friluftslivet er i følge henne en pause fra hverdagens mas og dette er viktig å huske på i barnehagen. I følge henne må barnehagen gjøre det enkelt.

Organisering av arbeidet

I følge informantene er det lite til ingen diskusjon i personalgruppa om hva friluftsliv innebærer for de yngste barna i barnehagen.

Turid mener de med fordel kan snakke mer om dette. “Det er syv fagområder, alle er ikke like viktige.” Kristine viser til hvordan de blant annet reflekterer rundt mat og måltidsituasjon, men ikke det som skjer ute; “vi snakker om det i bordsituasjon osv., men glemmer det i utesituasjonen. Det er forskjell på hva vi gjør som voksne ute. Noen setter seg i pynten, mens andre ser på og synes det er rart.” Rolf svarer – i likhet med Agate – “nei” på spørsmål om han opplever at det er en felles forståelse i personalgruppa på hva friluftsliv innebærer for de yngste. “Det fins de som vil ha barna inne mye. Eller seg selv inne? Jeg har alltid ment at de skal ut. Alle skal ut. Ingen har godt av å sitte inne i et tett rim med så mye barn og støy en hel dag. Du kjenner det selv også, eller jeg kjenner det selv.” legge Rolf til.

I følge Rolf blir ikke ettåringene introdusert for friluftsliv når de starter i barnehagen, de er ikke med ut på tur før de har gått ett år i barnehagen. Første året fokuserer de på å bygge trygghet blant ettåringene, da særlig bygge relasjoner med de voksne på avdelingen, samtidig som de blir kjent inne på avdeling og ute på barnehagens om-

råde. Turid, Agate og Kristine er også opptatt av at trygghet er ekstra viktig blant de yngste barna i barnehagen, men Kristine har erfaringer med at utetid i tilvenningen roet ned barna, og Agate er også enig at å være ute i tilvenningen er positivt. I følge Turid kan alle barna i alderen 0-3 år være med på tur og det kan planlegges ved å pakke med bleier og å ta hvilen utendørs.

“Ute var det mye enklere med tilvenning. De gråt ikke når vi kom ut og konfliktene var færre”, forteller Kristine. I følge Agate kan det “bli veldig mye lyd inne så ute er en fin plass for tilvenning”. Agate viser også til hvordan relasjoner og trygghet ligger til grunn for alt, uansett hva vi jobber med i barnehagen.

I barnehagen til Rolf er det 2-3 åringene som er ute på tur og blir introdusert for friluftsliv. Når de går på tur følger de voksne barna sine initiativer, ser barna noe langs veien, så stopper de for å snakke om dette hvis det er interesse for det. Alle informantene bruker friluftsliv som en arena for danning. Rolf viser til hvordan de kommer tilbake til barnehagen prater om hva de har gjort og opplevd og viser til hvordan dette bygger oppunder felleskapet og bidrar til å legge grunnlag for refleksjon.

Agate beskriver det slik: “det er jo dager der barna er klissvåte, kalde og sultne. Da må vi spise, finne ullsokker i sekken. Og når vi kommer tilbake til barnehagen er det godt å komme inn og lese ei bok. Så har vi en felles opplevelse. Så kan vi snakke om det som skjedde. Så kan vi ta det opp igjen til neste tur. Husker dere når vi var så våte og kalde? Husker dere hvor godt det var å komme tilbake til barnehagen?”

Muligheter og utfordringer i arbeidet med friluftsliv

I arbeidet med friluftsliv blant de yngste ser informantene mange muligheter og viser blant annet til at de kan implementere alle fagom-

råder fra rammeplanen i arbeidet med friluftsliv. Agate forklarer hvordan friluftsliv for de yngste barna kan være starten på matematikk gjennom orientering i terrenget. I følge Kristine, Agate og Turid handler det først og fremst om å være ute og oppleve blant annet været på kroppen og i følge dem er det derfor enkelt og overkommelig å arbeide med friluftsliv blant de yngste barna i barnehagen.

Voksnes bakgrunn og interesser kommer fram som særlig utfordrende i arbeidet med friluftsliv blant de yngste og informantene nevner blant annet motivering av ansatte kan komme i veien for arbeidet og tilbudet til barna. Kristine nevner en gang hun ga beskjed til en kollega at barna må ut – uavhengig av om kollegaen ble igjen inne eller med ut – et tilfellet hvor den ansatte ikke ønsket å gå ut i regn. Agate nevner også at motivering av andre ansatte som ikke har samme interesse krever energi, og ofte er det den pedagogiske lederen som pakker og bærer sekk, knyttet til manglende vilje eller utfordringer med helse. Turid og Rolf stiller spørsmål til om alle ansatte må utføre samme arbeidsoppgaver eller om det kunne vært mulig å se på at ansattes interesser brukes i arbeidet med barna. Turid er inneforstått med at ved å jobbe i barnehagen innebærer arbeidsoppgaver som ikke alltid er like spennende, men hun mener et brennende engasjement hos den voksne kan komme barna tilgode.

Rolf ser på barnas bevegelighet som utfordrende og da særlig på vinterstid med mye klær. Og i følge alle informantene er voksenrollen en stor utfordring. Det som kommer fram som utfordrende kan blant annet være å motivere kolleger og at det finnes ulike interesser og holdninger blant personale. Turid er opptatt av hvordan føringer og kontroll gjennom styringsdokumenter og ledelse hindrer arbeidet med friluftsliv og skaper distanse til kjernen i arbeidet – barnas tilstedeværelse – og rom for å gjøre viktige oppdagelser i naturen.

Drøfting

Til drøfting av funn er det tre kategorier jeg vil trekke fram som viktige i arbeidet med friluftsliv blant de yngste barna, i følge informasjonen som kom fram i intervjuene; *de yngste barna sin læring og utvikling, voksenrollen og danning*. Disse kategoriene kan skilles, men vil også gå inn i hverandre. Teksten i dette kapitlet blir derfor ikke delt inn i kategoriene, men kategoriene vil fungere som en base for drøftingen. Forskningsspørsmålene er brukt som et utgangspunkt.

Friluftsliv for de yngste

Informantene ser mange invitasjoner – det Gibson (2014) kaller *affordances* – for de yngste barna i det uterommet tilbyr. Naturelementer som kongler, steiner og sølepytter kan brukes i leken til de yngste barna i deres møte med friluftsliv i barnehagen. Naturmaterialer der voksne kan tenke “ikke smak på kongla, det er ekkelt” kan begrense barna i arbeidet med naturens tilbud for de yngste. Men ved å tenke at barna enda ikke har disse erfaringene i livet – slik Kristine viser til – kan den voksne skape rom for barna sine egne erfaringer som grunnlag for egne meninger og oppfatninger i motsetningen til å lære gjennom den voksne sine forståelser (Nilsen, 2009; Gibson, 2014; Merleau-Ponty, 1994; Johansson, 2013; Bae, 2009).

Friluftsliv innebærer for de yngste barna i barnehagen handler hovedsaklig om å være ute i følge de pedagogiske lederne, og dette kommer også fram i funnene til Neegaard (2022) i sin tursamtale med sin informant, Steinar (side 75). Turid, Agate og Kristine trekker fram det enkle ved friluftslivet og alle informantene er enige om at det skal skje på barnas premisser. Friluftsliv innebærer tilstedeværelse og ro slik de beskriver det. Turen er målet (Neegaard, 2022, side 75). Dette beskriver også Rolf når han viser til at barna skal selv være i stand til å gå på tur og det er barna som styrer tempo og innhold på turen. Denne måten å legge opp turen på kan forklares i et barnesyn som ser

barn som medmennesker. Den voksne møter barnas intensjoner og støtter barnas hensikter.

Det handler om å være ute og oppleve blant annet været på kroppen og i følge dem er det derfor enkelt og overkommelig å arbeide med friluftsliv blant de yngste barna i barnehagen. Agate og Turid viser til hvordan også dårlige opplevelser kan bli gode opplevelser med friluftsliv. Å være våt og kald, for så å gå inn og kle på seg tørre klær opplever det Fasting (2013) forklarer som kontraster. Hun er i likhet med informantene opptatt av at friluftsliv handler om å kjenne disse kontrastene på kroppen og i følge informantene lærer barna gjennom disse erfaringene (Fasting, 2013, side 8). Det er her danningen skjer slik jeg forstår Turid. Ved å være tilstede i øyeblikket og prate om det i etterkant læres “hvordan barna skal opptre som medmennesker og hvordan være i relasjoner med andre” (Haugen et al., 2013).

Jeg opplever at alle informantene er positive til arbeid med friluftsliv i barnehagen. De trekker fram bruk av fantasi og fritt spillerom for egen lek som viktig i barn sine møter med friluftsliv og kan vitne om oppfatninger om at naturen henger tett sammen med en god barndom (Sanderud & Gurholt, 2012, side 4). Sanderud & Gurholt (2012) viser til hvordan barndommens naturminner først og fremst er kroppslige, noe informantene mine også er enige i når det gjelder barna i barnehagen. De beskriver opplevelser som å studere en løvetann, kaste kongler og hoppe i en sølepytt som eksempler på de yngste barnas møter med friluftsliv. Det kommer også fram at sanselige erfaringer som å kjenne vinden i ansiktet, høre lyder, lukte og ta på ting ute i naturen innebærer friluftsliv for de yngste barna. Barna er tilstede i naturen med hele seg, barnet kjenner på løvetann og vann med hendene. Det er ikke bare hendene som er i opplevelsen, men det skjer også tankeprosesser som er et viktig ledd av barns utvikling (Fasting, 2013; Merleau-Ponty, 1994).

I følge Johansson (2013) kan den voksne støtte eller begrense barnas kroppslige erfaringer ute i naturen. Den voksne kan hjelpe barna fra å bli våte ved å stoppe dem fra å hoppe i sølepytten og fjerne løvetannen fra hendene i frykt for at blomsten kan tiltrekke seg en veps som kan stikke barnet. Dette kan være eksempel på å se barnet ut ifra “den voksne vet best”, basert på sine tidligere erfaringer. I lys av Merleau-Ponty (1994) sin teori om kroppslighet kan det hindre barnets utvikling, ved at mulige læringssituasjoner fjernes fra dem. Ved å invitere til en samtale om løvetannen slik Agate foreslår, kan den voksne derimot være aktivt til stede i barnets opplevelse og se barnet som et subjekt (Bae, 2009). Den voksne kan støtte barnet ved å sette ord på det som skjer og stille åpne spørsmål om hva barnet selv og bidra til at barnet får et mangfold av erfaringer ute i naturen.

Hvor friluftslivet finner sted er informantene uenige slik jeg tolker deres beskrivelser. Turid, Agate og Kristine ser mulighetene innenfor barnehagen sitt område, mens Rolf mener det skjer utenfor barnehagen sine gjerd. Rolf ser på denne måten muligheter og invitasjoner i terrenget kun når de er ute på tur utenfor barnehagens område (Gibson, 2014).

Alle informantene er enige om at voksenrollen er viktig og utfordrende i arbeidet med de yngste barna og friluftsliv, noe også Johansson (2013) viser til. Kaarby & Tandberg (2019) er opptatt av hva de yngste barna gjør ute og at det er viktig å rette søkelyset på dette. De finner i sin forskning at de yngste barna i utetiden – som tre av informantene betrakter som friluftsliv – ofte blir plassert i huske eller sitter stille i sandkasse over lang tid (Kaarby & Tandberg, 2019). I følge Rolf er dette, slik også Kaarby & Tandberg (2019) ser det, en lite stimulerende aktivitet for de yngste barna. Dette vitner kanskje også om det informantene selv beskriver, for lite samtaler i personalgruppen om det som skjer i utetiden og hva friluftsliv innebærer for de yngste barna. På bakgrunn av Rolf sine observasjoner kan det også

tenkes at dette er årsaken til at barnehagen betrakter friluftsliv som noe som foregår utenfor barnehagen.

Organisering av arbeidet

I følge Johansson (2013, side 5) ligger det et stort ansvar hos den voksne i arbeidet med de yngste barna som ikke enda har et ferdigutviklet språk. Forskning viser at barna i barnehagen ofte begrenses gjennom den voksnes dominans i samtaler, og på denne måten gjør barnet til et objekt (Johansson, 2013, side 125). I denne sammenhengen kan det være interessant å se på trygghet som nevnes av informantene. I følge informantene er trygghet viktig for arbeid i barnehagen, spesielt i tilvenningen og det kommer fram forskjellige måter å jobbe på. Kristine og Agate mener friluftsliv er et godt verktøy i tilvenningen. De opplever mange barn tryggere i ute på bakgrunn av mindre gråt og mer harmoni. En av årsakene til dette kan være større rom for å boltre seg kroppslig i uteleker (Haugen et al., 2013; Merleau-Ponty, 1994).

Alle informantene er enige om at det største ansvaret ligger hos den voksne og at det som er utfordrende er ulike interesser i personalgruppa. I følge informantene kan dette føre til ulike forståelser for viktigheten av arbeidet med friluftsliv, samt hvordan det utspiller seg for de yngste barna i barnehagen. Vi er alle et resultat av kulturen vi er oppdratt i og med bakgrunn av dette kan vi forstå opplevelsen av fenomener ute i naturen forskjellig. Nilsen (2006) forklarer dette som kulturell produksjon og ser på hvordan barnehagen kan bruke natur og uteliv som en arena for sosialisering. Der en voksen tenker “stakkars barn som må være ute i dette fæle været, vått og kaldt” kan en annen voksen tenke “perfekt, det regner, barna elsker å leke i sølepytter!” – og lek i sølepytten kan invitere til kroppslige erfaringer og til å bygge felleskap sammen med andre barn (Haugen et al, 2013; Gibson, 2014).

På samme måte kan vi tenke oss eksempelet med småbarn ute på vinterstid, hvor tjukke dresser hemmer barna sin bevegelse. Dette finner også Sando & Lysklett (2013) som en utfordring i sin forskning

på småbarn og utetid på vinteren. I sine funn peker de på viktigheten av personalets rolle. Små barn må aktiviseres, de skal ikke sitte i ro over lenger tid på akebrett og lignende. Personalet må sørge for at barna at barna er i bevegelse for å holde varmen. Et annet tiltak denne forskningen viser til er å ha et rom ute hvor barna kan gå inn med full påkledning, og et sânt type rom ville kanskje også være en god mulighet for å lette litt på påkledningen for å øke bevegelse, samtidig som barna har lett tilgang på uterommet etter en pause.

Muligheter og utfordringer i arbeidet med friluftsliv

I arbeidet med friluftsliv blant de yngste ser informantene mange muligheter og viser blant annet til at de kan implementere alle fagområder fra rammeplanen i arbeidet med friluftsliv, gjennom orientering i terrenget jobber viser de til matematikk (kunnskapsdepartementet, 2017). Med tanke på hvordan barna lærer og erfarer gjennom kroppen kan Agate sin tenkemåte være en måte å møte barna og måten de erfarer og lærer i verden og se barna som subjekter og barn som *er* her og nå (Merleau-Ponty, 1994; Bae, 2009; Haugen et al., 2013).

Voksnes bakgrunn og interesser trekkes fram som en utfordring og informantene nevner blant annet motivering av ansatte kan hindre et fullverdig tilbud til barna. Rammer og strukturer fordrer alt er likt og informantene stiller spørsmål til om det kan være aktuelt å spille på personalets interesser og bygge på det i stedet for å risikere at ansatte mister engasjement. På denne måten ser informantene på utfordringene som en god mulighet til å tenke utenfor boksen. Barnesyn bygger på personalets menneskesyn (Johansson, 2013). Hvis målet i barnehagen er å se barna som subjekter og naturen fra barnas perspektiv, kan en start på dette være å se på personalet og hvordan deres ulike ressurser kan benyttes til fordel for barnas tilbud slik Rolf og Turid påpeker (Johansson, 2013; Bae, 2009; Gibson, 2014).

Avslutning

I lys av Maurice Merleau-Ponty sin teori om *kroppslighet* viser denne studien i tillegg til annen forskning hvordan friluftsliv kan tilby de yngste barna i barnehagen rike erfaringer som stimulerer til utvikling gjennom å bruke sansene aktivt i naturen (Merleau-Ponty, 1994). Eva Johansson sin teori om *barnesyn* viser at den voksne kan støtte eller begrense barnas opplevelser ute i naturen (Johansson, 2013). Bakgrunnen for dette kan være den voksnes egne erfaringer og virkelighetsoppfatninger, som danner grunnlag for hvilke invitasjoner – det James J. Gibson kaller for *affordance* – naturen, her sammen med den voksne, gir barna (Gibson, 2004).

Forslag til videre forskning

Friluftsliv for de yngste barna i barnehagen er et tema som sjelden eller aldri tas opp i personalgruppa i følge informantene i denne studien, og jeg fant – i likhet med Neegaard & Krempig (2022) – lite forskning på tema. På bakgrunn av dette kan det være interessant å se på hvordan barnehagene jobber med språk og verdier knyttet til friluftsliv sammen med de yngste barna, i lys av Johansson, Fugelsnes, Mørkeseth, Röthle, Tofteland & Zachrisen (2015) sin forskning på verdipedagogikk i barnehagen. På denne måten kan personalets forståelser om hva friluftsliv innebærer i praksis for denne aldersgruppa løftes fram, med mål om en organisering som tilbyr barna *gode opplevelser med friluftsliv året rundt*, slik rammeplanen sier barnehagen har ansvar for (kunnskapsdepartementet, 2017).

Litteraturliste

Bøker

Christoffersen, L. & Johannessen, A. (2012). *Forskningsmetode for lærerutdanningene*. Abstrakt forlag.

Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving* (7. utg.). Gyldendal.

Fasting, M. L. (2013). *"Vi leker ute!" En fenomenologisk hermeneutisk tilnærming til barns lek og lekesteder ute*. Novus AS.

Gibson, J. J. (2014). *The Ecological Approach to Visual Perception*. New York: Psychology Press. <https://doi-org.ezproxy.uis.no/10.4324/9781315740218>

Glaser, V. (2014). Ulike psykologiske retninger og perspektiver. I Glase, V., Størksen, I. & Drugli, M. B. (Red.), *Utvikling, lek og læring i barnehagen: Forskning og praksis*. Bergen: Fagbokforlaget.

Haugen, S., Løkken, G. & Røthle, M. (2013). *Småbarnspedagogikk: fenomenologiske og estetiske tilnærminger* (2 utg.). Cappelen Damm Akademisk.

Johansson, E. (2013). *Små barns læring: møter mellom barn og voksne i barnehagen*. Gyldendal Akademisk.

Johansson, E., Fugelsnes, K., Mørkeseth, E. I., Røthle, M., Tofte-land, B. & Zachrisen, B. (2015). *Verdipedagogikk i barnehagen*. Universitetforlaget.

Merleau-Ponty, M. (1994). *Kroppens fenomenologi*. Pax forlag.

Neegaard, H. & Krempig, I. W. (2022). *Barnehagens friluftsliv*. Cappelen Damm.

Forskning/artikler

Bae, B. (2009). Å se barn som subjekter: Noen konsekvenser for oppvekstarbeid. I Grotheim, O., Øfsti, R., Søbstad, F. & Mørreaunet, S (Red.), *Inspirasjon og kvalitet i praksis: Med hjerte for barnehagefeltet*. Oslo: Pedagogisk forum.

Kaarby, K. M. E. & Tandberg, C. (2019). *Ute er de, men hva gjør barn under tre år ute i barnehagen? Tidsskrift for nordisk barnehageforskning*. Vol. 18, p. 1-14, 4. juni 2019.

Myrstad, A. & Sverdrup, T. (2019). De yngste barna som vegfarere i barnehagen. *Tidsskrift for nordisk barnehageforskning*. Vol 18, p. 1-12. 4. juni, 2019.

Nilsen, R. D. (2006). Dyrene i skogen - Om kunnskap, barn og voksne i naturbarnehagen. *Norsk senter for barneforskning*. Barn nr 1 2006:61-81, ISSN 0800-1669.

Sanderud, J. R. & Gurholt, K. P. (2012). Barns nysgjerrige lek i natur: Utforskende dannelse. *Nordic Studies in Education*. Vol. 34, pp. 3-20 Oslo. ISSN 18991-5914.

Sando, O. J. & Lysklett, O. B. (2013). Småbarn i naturbarnehager om vinteren. *FoU i praksis 2012 conference proceedings*. Akademika forlag Trondheim, pp. 224-231.

Nettsider

Statistisk Sentralbyrå.

<https://www.ssb.no/utdanning/barnehager/statistikk/barnehager>

oria.no

idunn.no

Styringsdokumenter og rapporter

Kunnskapsdepartementet. (2017). Rammeplan for barnehagen: Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver. Udir. <https://www.udir.no/contentassets/7c4387b-b50314f33b828789ed767329e/rammeplan-for-barnehagen---bokmal-pdf.pdf>

Meld. St. 18 (2015-2016). Friluftsliv. Natur som kilde til helse og livskvalitet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-18-20152016/id2479100/>

Mårtensson, F., Jensen, E.L., Söderström, M. & Öhman (2011).
*Den nyttiga utevistelsen? Forskningsperspektiv på naturkontaktens
betydelse för barns hälsa och miljöengagemang. (Rapport 6407).*
Naturvårdsverket.

Vedlegg

1. Intervjuguide:

SPØRSMÅL	SVAR
Bakgrunn/erfaring fra barnehage? Utdanning? Hvor mange år i barnehage? Hvilke aldersgrupper og hvor mange basert på aldersgrupper?	
Din definisjon friluftsliv/hva er friluftsliv	
Hvorfor driver vi med friluftsliv?	
Hva er en god opplevelse med friluftsliv for deg?	
Hvorfor skal vi gi barna op- plevelser med friluftsliv?	
Hvordan jobber dere med friluft- sliv blant de yngste barna i deres barnehage? Hva fungerer? Hva fungerer ikke? Muligheter/utfordringer? Egenverdien av å være ute? Nytteverdien?	
Er det forskjeller fra hvordan dere jobber med de eldste barna? I tilfellet hvorfor?	
Er det like stort fokus på friluftsliv året rundt? Eller er det knyttet til perioder av året? I tilfellet hvorfor?	
Hvordan kartlegges gode op- plevelser med friluftsliv for de yng- ste barna i barnehagen når hoved- tyngden i denne aldersgruppa mangler et ferdigutviklet verbalt språk? Hvordan kommuniserer dere med barna i friluft? Hvordan kommuniser- er dere om det som skjer/har skjedd i friluft? Hvordan kommuniserer bar- na?	
Har dere noen eksempler på op- plevelser med friluftsliv sammen med de yngste barna i barnehagen? Hva fungerte? Hva var utfordringer? Hvorfor? Noe du vil ha mer/mindre av?	
Hvilke muligheter og utfordringer finnes når man jobber med de yng- ste barna i barnehagen og friluft- sliv?	

SPØRSMÅL	SVAR
<p>Opplever du at det er en felles forståelse i personalgruppa om hva friluftsliv innebærer for de yngste barna i barnehagen? Diskuteres dette tema på personalmøter/planleggingsdager/i hverdagen o.l.? Må det ligge en felles forståelse til grunn for dette arbeidet? Hvis det finnes uenighet, hvordan jobber dere med dette?</p>	
<p>Er du samme pedagog ute og inne? Hvis ikke, hva er forskjellene? Hvilken respons opplever du å få fra barna i de ulike situasjonene/omgivelsene?</p>	
<p>Hvordan motiverer du kolleger i arbeidet med friluftsliv sammen med de yngste barna i barnehagen?</p>	
<p>Kommentar til spørsmål</p>	<p>Kommentar til svar</p>

2. Tabell dekningsgrad, ssb.no:

	I alt	0-8 timer per uke	9-16 timer per uke	17-24 timer per uke	25-32 timer per uke	33-40 timer per uke	41 timer eller mer per uke	Dekningsgrad i ulike aldersgrupper
Alle aldersgr	268465	7	34	416	2311	4608	261089	
0 år	2608	1	0	21	51	31	2504	4,6
1 år	42457	2	4	131	596	786	40938	79,1
2 år	52590	0	14	95	572	933	50976	94,7
3 år	54508	2	5	66	437	911	53087	96,8
4 år	56623	1	5	57	365	921	55274	97,5
5 år	59309	1	6	46	289	1018	57949	97,8
6 år	370	0	0	0	1	8	361	
0-5 år	268095	7	34	416	2310	4600	260728	78,7
1-5 år	265487	6	34	395	2259	4569	258224	93,4
1-2 år	95047	2	18	226	1168	1719	91914	87
3-5 år	170440	4	16	169	1091	2850	166310	97,4